

'... en te midden van de chaos ben ik bezig met compositie. Ik probeer er een weggerolde bloemkool bij te vangen. Een maagdelijk witte, als contrast. Of een bloemkool met spetters? Wat is beter? Ik zoek naar een menselijke figuur, dood of levend, tegen de muur van geblakerde auto's. Ik denk: *Merde*, nu wordt net die gewonde onder mijn neus weggesleept, hij lag daar zo mooi. Shot gemist. Ik loop rond, er plakt van alles aan mijn schoenzolen, niet alleen het teer van de krater die in de weg is geslagen. Pick-up-trucks worden volgeladen bij gebrek aan voldoende ambulances, meer dan honderd doden hoor ik later in het ziekenhuis, het drievoudige aan gewonden, van de vrachtwagen met de bom is niets meer over. Ik stap over de lijken en tussen de gewonden en de schreeuwende moeders en de te stille kinderen door, op zoek naar dat ene shot om de waanzin in vast te leggen. Jammer toch dat die vrouw die zich met beide vuisten op de borst timmert helemaal in het zwart is. Onvoldoende kleur. Een man ligt bedolven onder zijn eigen koopwaar, en ik denk ineens...' Alix liet de wijn in haar limonadeglas rondwalsen en nam een slok. '... hoe komt het toch, denk ik, dat de aanslag op de markt in Sarajevo fotogroter was?'

Alix' ogen vingen die van Dantzig en lieten niet los. Even meende Dantzig in de indringende blik het vuur van weleer te zien, de begeestering, de gedrevenheid, de woede, zoals hij die zich van de Franse fotografie herinnerde. Toen doofde het vlammetje.

'Waren het de vrolijke knoedels wol die uit een tas waren gerold, in Sarajevo? Was het die beenprothese, die achterbleef toen

alles was leeggeruimd? Of het schoongewassen licht, de glinstering van het wegdek, de plassen waarin de wolken weerspiegelden omdat het kort daarvoor geregend had?’

Alix tikte met haar wijsvinger een paar keer tegen haar voorhoofd. Hier zit het allemaal opgeslagen, las Dantzig in het gebaar.

‘In Bagdad wil het licht niet zo meewerken,’ vervolgde ze op vlakke toon. ‘Te effen, te wit, te stoffig. Waarom, dat denk ik daar, werd die vrachtwagen pas tegen het middaguur tot ontploffing gebracht, wanneer de zon op zijn hoogst staat? Op die gedachte betrap ik mij, midden in de chaos. Begrijp jij het?’

Voordat Dantzig iets kon zeggen stak Alix bezwerend haar hand naar hem uit. ‘En nu niet aankomen met: Wij doen wat we kunnen, bla bla bla, met de middelen die we hebben, enzovoort, wij wagen ons leven, wij zijn er tenminste, bla bla bla, in de rampgebieden, in de oorlog, in de waanzin, om daarover te getuigen aan de rest van de wereld. Doe me een lol, ja. Alsjeblieft.’

Ze dronk haar glas leeg. Tegen de stilte die als een vertraagde schokgolf in de kamer uitdijde wist Dantzig niets anders in te brengen dan: ‘Je hebt een prijs gewonnen.’

Alix pakte de wijnfles van de vloer, schonk zichzelf bij en kwam half overeind om ook Dantzig bij te vullen. Hij bedankte, een hand op zijn glas. Ze plofte terug op de kussens en trok haar benen op.

‘Oké, het verhaal achter de prijs, ja?’ Alix stakte en sloot even haar ogen, zoals men doet om een beeld op te halen, om tranen terug te dringen, maar toen ze weer sprak was het zonder emotie.

‘Een auto stopt niet tijdig bij een checkpoint. Misschien heeft de bestuurder de gebaren van de Amerikaanse soldaat verkeerd geïnterpreteerd. Misschien heeft niemand de jonge rekruten verteld dat een opgeheven hand in Irak “welkom” betekent. Misschien komt het door het intredende duister, de verblindende lichtstralen van de Amerikanen. Misschien denken ze in de auto: Ze zien toch zeker wel dat wij geen gevaar vormen? Misschien zien de soldaten het bundeltje op de schoot van de passagier aan voor iets wat het niet is. Hoe dan ook, de auto nadert, niet snel, maar stopt niet waar hij zou moeten stoppen, op gepaste afstand. De jonge soldaten, doodsbang, vergeten om eerst de voorgeschreven waarschuwingsschoten in de lucht te lossen en openen direct

het vuur op het autootje. Er zat een jong gezin in. Vader dood. Moeder dood. Baby op schoot dood. Alleen het meisje dat achterin zat leeft nog, ongedeerd. Ze is uit de auto gehaald en staat naast de soldaat, die het voertuig voor alle zekerheid onder schot houdt terwijl zijn kameraden de kofferbak doorzoeken. Niemand bekommert zich om haar. Ze is een jaar of vijf, zes, ze heeft dikke, donkerblonde krullen, ze huilt, niet-begrijpend, in haar feestelijke jurk met knalrode bloemen die prachtig kleuren bij de bloedspatten bij haar voeten. Alsof er bloesem van haar jurk op het asfalt is neergedwarfeld. En wat doe ik? Ik richt mijn lens op haar en klik erop los.'

Alix zette haar glas weg. Ze schaarde duim en wijsvinger van beide handen tot een rechthoek, een kader dat ze zoekend over Dantzig bewoog terwijl ze hem door het raamwerk van haar vingers met één oog aankeek.

Dantzig kreeg er kippenvel van. Hij wist niet of het kwam door de verkennende streling op afstand, het ene strakke onbewogen oog of de gestrekte armen die hem deden denken aan het afwevende gebaar van daarnet, het kader als scherm tussen Alix en de rest van de wereld.

Alix liet haar handen weer vallen en plukte haar glas uit haar schoot.

'Dus een prijs, ja.' Ze hief het glas op alsof ze een toost wilde uitbrengen en liet het toen weer zakken. 'Wie heeft dat kind getroost? Wie heeft haar opgepakt? Niet ik. Ik heb m'n plaatjes geschoten. Ik heb me naar het perscentrum gespoed.' Weer die hand. 'Ik weet: wij zijn er om vast te leggen, niet om in te grijpen. Wie heeft dat meisje weggevoerd van al het bloed, weg van haar ouders die niet meer reageerden op haar gehuil? Enfin...' Haar hand warrelde om haar hoofd om aan te geven wat zich daarbinnen afspeelde. 'Ik heb hier', ze trommelde op de leuning van de bank, 'uren over die foto gezeten. Ik zie de tranen van het meisje, ik zie haar opengesperde mond, haar smekende ogen, maar weet je wat het is...? Ik weet niet meer of ik dat kind daar heb horen huilen. Of haar huilen, want dat doet ze op de foto, daar ter plekke tot me is doorgedrongen. Of het hier...' ze wees naar haar oor, haar hand stond als een pistooltje, 'de weg gevolgd heeft die het zou moeten volgen.' Het pistooltje beschreef een spiralende cir-

kelgang: de kronkelweg die het geluid door de hersens aflegt, de gedachten die de geest blijven folteren.

Dantzig zweeg. Hij wist dat hij niet met gemeenplaatsen aan hoefde te komen. Hij voelde de drang om op te staan, om bij gebrek aan de juiste woorden de afstand tussen hem en Alix te overbruggen door naast haar op de bank plaats te nemen, de hand vast te pakken die hij ooit, in Kabul, zo graag had willen beroeren. Maar hij bleef zitten, alsof haar toestand besmettelijk was en op hem dreigde over te slaan.

‘Zijn we zo verknipt omdat we dit beroep uitoefenen? Of hebben we dit beroep gekozen omdat we zo verknipt zijn?’

Het was Alix die gesproken had.

‘Misschien is het tijd voor iets anders,’ opperde Dantzig vanuit zijn fauteuil. ‘Als je al sinds Sarajevo...’ Hij voelde een lichte nijd. Ze waren even oud.

‘Dertien jaar.’ Alix diste het op als een feit. Uit niets viel op te maken wat ze van die tijdspanne vond. ‘Ik ontmoette in Sarajevo een fotograaf, die daar woonde. Hij vroeg me om filmrolletjes, want daar was moeilijk aan te komen in de belegerde stad. Maar ook zonder film erin liep hij altijd rond met zijn camera. Want als hij geen fotograaf kon zijn, dan was hij helemaal niemand meer. Dat vertelde hij.’

‘Tijd voor een pauze dan,’ probeerde Dantzig.

‘Weet ik. Weet ik. Weet ik.’

Ze trok de woorden op als barricades. Woorden, handgebaren, zelfs haar ineengestremgelde zitten, alles was bescherming.

‘Ik kwam terug uit Zuid-Libanon,’ sprak Alix, ‘en ik maak een wandeling met een vriendin en haar kroost, de oudste wil iets uit de berm oprapen, ik zie iets geels, van plastic, en voor ik het weet gil ik: Niet aanraken!’ Haar hand schoot uit, alsof ze weer ter plekke was. ‘En op dat moment dacht ik: Misschien is het tijd om... niet om te stoppen, maar voor een pauze inderdaad, even geen nieuwe opdrachten aannemen, mijn koffers helemaal uitpakken, mijn kogelwerend vest naar de stomerij brengen, dit appartement eindelijk eens een beetje leefbaar maken om thuis te kunnen komen in meer dan een pied-à-terre...’ Ze gebaarde om zich heen. Bank en fauteuil waren het enige meubilair. Een oosters kleed lag op de vloer ertussen. De muren waren kaal. Boeken

rezen in stapels op van de grond, er stonden lijsten langs de plinten. Geen één foto van haar hand, was Dantzig opgevallen. Bij de deur was een verzameling lege flessen.

‘Tijd nemen voor dingen waar ik nooit aan toekom. Ik wil al jaren cello leren spelen.’

Alix veerde op uit de kussens, plantte haar voeten op de vloer, wijdbeens, en omvatte een denkbeeldige cello, in een omhelzing, in haar ene hand haar glas. Ineens hing ze voorover, als was het concert ten einde. Een sok vloog door de lucht, gevolgd door een tweede afgestroopt bolletje. Ze sloeg het tapijt om en kwam weer overeind. ‘Dit...’ zei ze, met haar blote voeten een paar keer simultaan op het parket stampend. ‘Dit is wat me bevalt, bij dit instrument.’ Stevig op de vloer verankerd schurkte ze haar billen naar de rand van de zitting, de rug gestrekt, de dijbenen uiteen, de knieën gebogen.

‘En?’

‘En? Ik wil dat kind, dat zoontje van mijn vriendin, dat oud genoeg is om in zijn eentje een kudde schapen te hoeden, oud genoeg om op straat kauwgompjes en sigaretten te venten, in Kabul of elders, oud genoeg om in India in een fabriek te werken om zijn hele familie te onderhouden – ik vind dat ik hem uitleg verschuldigd ben.’ Ze stak ter illustratie haar hand weer waarschuwend uit. ‘Ik wil hem vertellen van die vrolijke clusterbommetjes in felle kinderkleurtjes en aanlokkelijke speelgoedvormen die handen en voeten eraf blazen. Maar mijn vriendin wil daar niet van weten. Ze verbiedt het me. Ze snoert me de mond.’

De verontwaardiging van weleer was terug in de donkere ogen, maar daarachter schemerde de onmacht.

‘Ik mocht haar kind niet belasten met mijn trauma’s. Mijn trauma’s?’ Met een vinger van de hand met het glas porde ze tegen haar borst, de wijn gutste langs de randen.

Dantzig was zich pijnlijk bewust van zijn zwijgzaamheid. Hij zag zichzelf zitten, passief in zijn stoel. Geïntimideerd, misschien was dat het. Door het traject dat Alix had afgelegd in de jaren sinds hun ontmoeting.

‘Weet je hoe dat gaat, op zo’n prijsuitreiking?’ Alix nam een slok. ‘Een speech. Nog een speech. Een derde speech. Want wat staan ze te popelen, de dames en heren, om van achter het spreek-

gestoelte mee te praten. Over onze moed en toewijding. Dat wij ons toch altijd weer daarheen spoeden waar de meeste mensen van wegrepen. Over onze vastberadenheid om de wereld te tonen wat elders gebeurt. Hoe elk van onze beelden toch zoveel meer is dan alleen een foto. De stem die we geven aan degenen zonder stem. De zingeving die we zoeken in de chaos. Het licht dat we op de donkere gebieden van het menselijk bestaan laten schijnen, zonder daarbij ons eigen humanisme te verliezen. De brug die we slaan. Het begrip dat we kweken. De ogen die we openen. De hoop op, nee, het vertrouwen in een betere toekomst, dankzij ons werk. Een betere wereld voor onze kinderen.' Ze liet haar blik op Dantzig rusten. 'Dan wordt er beleefd geapplaudiseerd, en iedereen verdringt zich bij de tafel met de drankjes en de hapjes, en de genodigden lopen met een glas met iets fris en bruisends langs de uitverkoren foto's. Maar weet je wat daar hangt, aan de panelen?' Een arm veegde over haar eigen lege muren. 'Datgene wat geschikt is geacht voor het publiek hier, de bewoners van het geciviliseerde Westen. Die foto's die door de beeldredacteuren van de gedrukte pers goed bevonden zijn voor hun lezerspubliek. Niets al te schokkends graag. Er wordt nog net niet gefotoshopt, want dat is taboe in de actualiteit, hoewel ik weet van een geval waarin ze zelfs daarvoor niet zijn teruggedeind. Dat is de realiteit die mensen onder ogen krijgen, gefilterd en gekuist. Sommigen van mijn collega's zetten zelfs niet meer alles wat ze geschoten hebben op de kabel omdat ze weten dat het te gruwelijk is. Maar het zit wel allemaal hier.' Alix tikte tegen haar hoofd en keek Dantzig doordringend aan. 'En ik heb de keuze: wil ik daar zijn waar moeders hun kinderen beschermen tegen het geweld, of hier, waar de moeders hun kinderen beschermen tegen de waarheid?'

Alix viel stil. Ze verwachtte geen antwoord, staarde naar de vloer, daar waar de hoek van het tapijt nog lag omgeslagen, sprong op en verdween naar de keuken. Ze kwam terug met een nieuwe fles waar ze een kurkentrekker in aan het schroeven was. Met haar teen wipte ze het omgeslagen kleed terug, plofte neer op de bank, klemde de fles op de grond tussen haar voeten, trok de kurk eruit en vulde hun glazen. Ze klonk met haar ogen.

'Nu jij. Vertel. Waar ben je allemaal geweest, sinds Kabul?'

‘Parijs,’ zei Dantzig, en hij strekte zijn hand uit: ziehier.

‘Maar verder?’

‘Verder? Het Internationaal Strafhof in Den Haag.’

‘Maar je wilt iets over Darfur gaan schrijven,’ drong Alix aan, alsof ze hem per se tot het selecte clubje oorlogscorrespondenten wilde rekenen.

Toen Dantzig in een opwelling Alix had gebeld, er half van uitgaand dat ze niet in het land zou zijn, had ze geïnformeerd wat hem naar Parijs had gebracht. Met dezelfde vraag had ze hem bij haar thuis begroet, brandend van nieuwsgierigheid. In wat voor spannende zaken was hij verwickeld dat hij er over de mobiele telefoon geen kond van wilde doen? Dantzig had verslag gedaan van de mogelijke scoop waarvoor zijn hoofdredacteur hem naar Parijs had gezonden, en de duizelingwekkende bevindingen die het verifiëren van de informatie had opgeleverd. De bijeenkomst waar hij zo dadelijk heen wilde had daar niets mee van doen. Uit beroepsoogpunt was hij nieuwsgierig naar de met veel tamtam aangekondigde meeting om Darfur weer in de schijnwerpers te plaatsen.

‘Misschien,’ zei Dantzig ten slotte. ‘Maar wat ik wil schrijven is niet wat er gewoonlijk over Darfur te lezen valt. Geen kampen, vluchtelingen en doodseskaders. Wat mij interesseert is de politiek achter de schermen. De onzichtbare belangen. De hypocrisie. Het misbruik van het conflict aldaar voor een geheel andere politieke agenda.’

‘Jij hebt nog idealen,’ zei Alix. Het klonk oprecht. Meer dan een troostprijs voor de Nederlandse journalist die, tegen zijn wil, nog niet zoveel had mogen reizen als zijzelf.

‘Doe je voorzichtig?’ zei Dantzig bij het afscheid. Doe je voorzichtig met de wijn, had hij eigenlijk willen zeggen. ‘En als je ooit in Amsterdam bent...’

‘Mmm,’ overwoog Alix zijn uitnodiging. ‘Zijn daar cartoonisten van wie de vingers worden gebroken opdat ze geen spotprenten meer kunnen maken van de profeet Mohammed?’

Dantzig moest lachen, een harde blaf. Hij kon zich niet voorstellen dat Alix de Lage Landen met Denemarken zou verwarren.

‘Zijn daar aidswezen? Heerst daar hongersnood? Steken uit-

gehuwelijkte tienermeisjes zich er in brand? Krijgen opstandige vrouwen er zuur in het gezicht gegoooid? Brengen mensen zichzelf daar in een menigte tot ontploffing? Worden er ledematen afgehakt door krankzinnige rebellen? Lange mouwen' – Alix' hand viel als een bijl op haar onderarm – 'of korte mouwen?'

De hand was weer opgeheven, gereed, zo wist Dantzig, om boven de elleboog te kappen. Hij greep haar bij haar pols. Ze verzette zich niet. Hij bracht haar arm neer, maar liet niet los.

'Heeft een van mijn foto's ooit verschil gemaakt?'

Het kostte Dantzig moeite om Alix' blik vast te houden. Hij verstevigde zijn greep tot een knijpen, opdat ze zou ophouden met haar zelfkastijding. Ze liet hem begaan.

'Zeg me, Dantzig: heeft een van mijn foto's iets veranderd in de wereld?'

'Mes chers amis Darfour, waarde vrienden uit Darfur, deze avond luidt het begin in van de overwinning. Neem dat gerust van mij aan.'

Er klonk geklap, eerst nog een beetje terughoudend, na slechts twee zinnen van de openingstoespraak, maar de instemming zwol aan tot een zinderend applaus.

Op het podium stond Bernard Kouchner, bijgenaamd 'the French doctor', mede-oprichter van Artsen zonder Grenzen en oud-minister van Volksgezondheid. Hij boog zich naar de microfoon op het spreekgestoelte, maar zijn woorden gingen verloren. Geduldig wachtte hij tot het applaus verstomde. Met een arm gebaarde hij over het auditorium.

'Hier, in deze historische zaal in La Mutualité in Parijs, is voor vele strijden gehoor gevonden: Biafra, Vietnam, de Koerden van Irak, Rwanda... alle verdrukten der aarde zijn hierheen getogen om zich te wenden tot het Franse volk met het verzoek om steun. Allen konden rekenen op bijstand. Aan allen is recht gedaan. Ook aan u, Darfuri's, zal recht worden gedaan. Want vanavond, met z'n allen hier bijeen en met de inzet van de talrijke organisaties die zich hebben verenigd in het collectief Urgence Darfour, zullen wij de vonk zijn die het vuur van de gewetens zal aanwakkeren en zal leiden tot uw verlossing.'

Het applaus denderde door de volle zaal. Bernard Kouchner knikte een paar maal bescheiden en wees, gelijk een solist die het orkest bij zijn ovatie wil betrekken, naar de lange tafel op het podium waarachter de mede-initiatiefnemers van de avond zaten.

'Hoe zullen wij te werk gaan?' vervolgde de French doctor, zo-

dra de bijval was geluwd. 'Wij zullen politici onder druk zetten en de diplomatie inschakelen om de president van Soedan, Omar Hassan al-Bashir, en zijn gewapende milities, de janjaweed, de duivels te paard, te dwingen een einde te maken aan het afslachten van de burgerbevolking en uw recht te respecteren op een vrij en waardig bestaan op een grondgebied dat sinds tijden het uwe is. Driehonderdduizend doden, twee miljoen ontheemden... ja, het is een genocide die zich hier voor onze ogen afspeelt. Eén erbij. Eén te veel.'

Kouchner temperde het nieuwe applaus. Hij had nog meer te zeggen. Over de voortrekkersrol van Frankrijk. De urgentie van humanitaire corridors vanuit het buurland Tsjaad, om medicijnen en voedsel Darfur in te krijgen. De noodzaak van buitenlands militair toezicht om het vreedzame verloop van een dergelijke operatie te waarborgen. Het recht op interventie. De verantwoordelijkheid om te beschermen. 'Onze broeders in Darfur zijn stervende. Wij mogen niet langer met lede ogen toekijken. Laten wij ons sterker tonen dan de obstakels. Slechts dan zullen wij met recht trots kunnen zijn op hun zege.'

Er volgden nog meer sprekers. Mensenrechtenactivisten. Politici van zowel links als rechts. Artiesten. Een bekende Franse filosoof. De belangrijke kandidaten voor de naderende verkiezingen. Presidentskandidaat Nicolas Sarkozy betuigde bij monde van een woordvoerder zijn spijt over het feit dat hij niet aanwezig kon zijn. De zittende president Chirac had een brief laten bezorgen, die plechtig werd voorgelezen. Allen spraken hun verontwaardiging uit, allen betuigden hun steun.

De Franse rapster Princess Aniès trad op met een pakkende dichtzang. Aan rijmwoorden op Darfur in haar moedertaal geen gebrek: kruispunt, hulpgeroep, doof, aftellen, dag, pijn – Princess Aniès had ze kunstig tot een refrein weten te vervlechten.

*Op het kruispunt van de pijn bevindt zich Darfur,
Een volk sterft, schreeuwt om hulp,
maar de wereld houdt zich doof,
het aftellen is ingeluid,
elke dag weer honderden doden.*

Na het muzikaal intermezzo werden de pleidooien hervat. De sfeer in de zaal was geladen met eensgezindheid en goede voornemens. Er moest een einde komen aan de eerste volkerenmoord van de eenentwintigste eeuw. Ditmaal kon er niet gezegd worden: Wij hebben het niet geweten.

Op een van de achterste rijen luisterde ex-militair Pierre Draxler met onverminderde aandacht naar de getuigenis van een oud-minister die zeer onlangs een bezoek had gebracht aan een vluchtelingenkamp vlak over de grens in Tsjaad. De man was een begenadigd spreker. Zonder aantekeningen en met gevoel voor dramatiek deed hij zijn relaas.

‘Stilte,’ sommeerde hij het geruisloze publiek, ‘hier wordt vermoord. Dat is de meest beknopte en nauwkeurige samenvatting van wat ik heb waargenomen.’ Hij bestudeerde zwijgend zijn handen die op de kathedraal rustten voordat hij vervolgde. ‘U heeft hier daarstraks de cijfers vernomen. Maar achter die cijfers bevinden zich mensen. Gezichten. Hele dorpen. En mijn hele leven lang zal ik, in mijn hoofd én in mijn hart, twee beelden meedragen van wat ik daar heb ervaren. Ten eerste: een klein meisje, een héél klein meisje.’ Met beide handen gaf hij de lengte van een baby aan. ‘Zo groot. Uitgemergeld. Ze ligt naast een verpleegster die, zoals alle humanitaire hulpverleners, bewonderenswaardig werk verricht. Deze verpleegster heeft me het verhaal van het meisje verteld. Ze komt uit Darfur. Ze is, meen ik, op een donderdag geboren. En op vrijdag is haar moeder verkracht en vervolgens gedood, evenals haar hele familie. De burens hebben de baby meegenomen, ver weg. En tijdens hun vlucht zijn zij op hun beurt vermoord. En het toeval wil dat, als een soort krankzinnige estafette, een andere vrouw zich over het meisje heeft ontfermd en haar heeft meegenomen naar Tsjaad, naar een van de vele vluchtelingenkampen. Toen ze daar aankwam was het meisje negentien dagen oud. Ze woog negenhonderd gram.’

In de doodse stilte die volgde nam Pierre Draxler zijn beslissing. Hij zou naar Darfur afreizen. Daar lag zijn volgende missie. Bij de verloren kinderen. De ontheemden. De wezen van wie de ouders waren afgeslacht.

De deur naar de werkkamer van de hoofdredacteur stond open. Dantzig tokkelde op het houtwerk en liep naar binnen.

‘We zijn erin geluisd, Ton,’ kondigde hij aan, bijna juichend. ‘Allemaal leugens.’

‘Dat schreef je in je mail, maar dat moet je me toch eens uitleggen.’ Ton van Dijk keek op van zijn computerscherm en boog zijn hoofd weer om Dantzig over zijn leesbril heen op te nemen, hetgeen zijn blik extra scepsis verleende.

Dantzig ging ervoor zitten. ‘Er is onder Chirac, sinds hij president van Frankrijk is, een soort van... ze noemen het het *cabinet noir*, de zwarte kamer.’

‘Het cabinet noir is ongeveer al zo oud als de posterijen,’ onderbrak Ton met zijn lijzige, nasale stem. ‘Dat bestond al onder de Franse koningen, voordat ze onthoofd werden.’

‘Daar is dit cabinet noir naar vernoemd,’ pareerde Dantzig, vastberaden om zich niet van de wijs te laten brengen. Als hoofdredacteur van een geëngageerd weekblad deed Ton doorgaans niets anders dan informatie vergaren. Wanneer hij niet op internet aan het surfen was, zat hij met zijn neus in de boeken, uitsluitend non-fictie, die in stapels alle horizontale vlakken van zijn werkkamer bevolkten, vergadertafel, vensterbanken, vloer. Ze kregen pas een plek in de boekenkast als ze gelezen waren, maar vaak ook gaf Ton ze gul weg. Bij Dantzig thuis groeide de toren boeken die Ton hem had toegestopt. Hij kende niemand die zo snel las als Ton, en het ook allemaal onthield.

‘Dat is de reden dat de Franse posterijen hun monopoliepositie altijd hebben behouden,’ debiteerde Ton, ‘zodat de brieven van

mogelijke vijanden makkelijk onderschept en gelezen konden worden.'

'Dit heeft niets met brieven onderscheppen te maken,' bracht Dantzig ertegenin, hoewel hij daar ineens niet meer zo zeker van was. 'Het huidige cabinet noir verzamelt op alle mogelijke manieren informatie over eenieder die een gevaar zou kunnen vormen voor de mensen die aan de macht zijn, Chirac en zijn entourage, om vervolgens zo nodig,' Dantzig stak zijn wijsvinger omhoog – let op – want hier verschilde de praktijk van het geheime kamertje uit het verleden waarin de brieven werden doorgespit, 'compromitterende feiten te onthullen en zodoende de politieke vijanden in diskrediet te brengen. Ze beschikken daarvoor over een eigen afdeling binnen de geheime dienst die niets anders doet dan roddel en achterklap vergaren en weer aan de media voeden. En als ze niks schandelijks kunnen vinden, verzinnen ze het gewoon. Dat wordt dan naar de kranten en tijdschriften gelect.' Dantzig wierp Ton een veelbetekenende blik toe. 'En eenmaal zwart-op-wit krijgt het verdichtselsel vanzelf de status van waarheid. De betrokken persoon kan de laster bij hoog en bij laag ontkennen, de schade is berokkend, zijn reputatie is ondermijnd en het publiek denkt: Waar rook is moet vuur zijn.'

Tot Dantzigs voldoening had Ton hier niet van terug.

'Zo hebben ze bij de vorige presidentsverkiezingen Chiracs rivaal weten uit te schakelen met hele en halve leugens over zijn verleden en dat van zijn vader.'

'Dus er kan iets van waar zijn,' zei Ton.

'Dat kan. Meestal koppelen ze een klinkklare leugen aan een waar gegeven, om het verhaal aannemelijker te maken. Dat maakt het extra lastig om te onderzoeken, want de enige die de waarheid weet is het cabinet noir, dat ook de leugens verspreidt. Heeft Sarkozy zich verrijkt met illegale wapenleveranties? Heeft hij geld ontvangen van een Afrikaanse dictator?'

'Dat lijkt geen twijfel,' viel Ton hem in de rede. 'Daar hebben ze zich allemaal schuldig aan gemaakt, die Franse presidenten. Wie was het ook alweer, kom...' Hij knipte met zijn vingers om zijn geheugen aan te sporen, 'Giscard d'Estaing, die een buidel diamanten ontving van de zelfgeproclameerde keizer van een of andere ex-kolonie in Frans Afrika. Maar ga door.'

‘Is Sarkozy’s partijkas gespekt met een teruggevloeid deel van de astronomische bedragen aan smeergeld die er voor de verkoop van Franse onderzeeboten aan Pakistan zijn betaald? Of komen die fondsen uit handel met Saudi-Arabië? Bezit de man een geheime bankrekening in Luxemburg? Sponsort kolonel Khadafi in hoogst eigen persoon zijn verkiezingscampagne? Zijn hem, in de hoop dat hij president wordt, enveloppen vol bankbiljetten toegestopt door de rijkste vrouw van Frankrijk, die aan het hoofd staat van een imperium van shampoos en antirimpelcrèmes?’

‘Het zou me niks verbazen als het allemaal waar was,’ opperde Ton. ‘Dat dit nog maar het topje van de ijsberg was.’

Dantzig schudde zijn hoofd. ‘Bewijzen, Ton. Wie schermt hier altijd met bronmateriaal?’

‘Ja, daar word ik voor betaald. Om jullie achter de broek te zitten.’

‘Er zijn door het cabinet noir de wildste fabels over Sarkozy verspreid, sinds hij in onmin is geraakt met Chirac en zijn kliek. Maar ze waren altijd geënt op ware gebeurtenissen. Dat is het geraffineerde. Zo zou Sarkozy in de jaren negentig, toen hij nog burgemeester van Parijs was, een gijzeling van een klas kleuters door een met explosieven behangen maffketel in scène hebben gezet om zichzelf een heldenrol te kunnen aanmeten. De gevaarlijke gek is neergeknald, dus hij kan het niet navertellen. Of het verhaal dat de meest gezochte misdadiger van Frankrijk, een van moord verdachte aanhanger van de Corsicaanse afscheidingsbeweging, niet zou zijn aangehouden dankzij een succesvolle politieactie – Sarkozy is inmiddels minister van Binnenlandse Zaken – maar dat de terrorist zichzelf vrijwillig zou hebben aangegeven. Om deze verdraaiing van de feiten aannemelijk te maken zijn de handlangers van Chirac zelfs zover gegaan om een ontmoeting te suggereren tussen de advocaat van de voortvluchtige, die onschuldig zegt te zijn dus waarom zou hij zichzelf überhaupt aangeven, maar dit terzijde, tussen diens raadsman dus en een topman van de politie. Beide mannen zijn, los van elkaar, met een smoes naar een hotel gelokt opdat ze daar tegelijkertijd zouden worden gezien, hetgeen dus zou wijzen op onderhandelingen.’

‘Dat zou toch heel goed kunnen? Het zou niet de eerste keer zijn dat een crimineel zijn overgave bedisselt.’

‘Als hem levenslang boven het hoofd hangt? Toen het hoofd van politie en de advocaat elkaar daar nietsvermoedend tegen het lijf liepen, voelden ze allebei meteen nattigheid.’

‘Je bent wel goed op de hoogte.’ Het klonk als een sneer. Dantzig kende zijn hoofdredacteur goed genoeg om te weten dat hij nu met tegenargumenten zou komen. ‘Wie zegt mij,’ peinsde Ton, ‘dat dat hele cabinet noir geen verzinsel is van Sarkozy himself, om zijn eigen malafide praktijken als geruchten te kunnen afdoen? Je stuurt een paar vergezochte speculaties de wereld in, en alle andere schimmige praktijken waar je je mee inlaat en die het daglicht niet kunnen verdragen doe je vervolgens af als geruchten van het cabinet noir, ja?’ De laatste twee woorden rijmde op elkaar, zoals Ton ze uitsprak. ‘Dat lijkt mij veel plausibeler dan die theorieën van jou. En in dat geval was onze scoop dus een scoop. Wie zegt mij dat jij er niet faliekant ingestonken bent?’

Dantzig schudde het hoofd. ‘Het zijn geen theorieën.’

‘Bewijzen.’ Ton sloeg met een vuist op zijn bureaublad.

‘Sarkozy is lang niet de enige over wie schadelijke geruchten naar buiten worden gebracht.’

‘Nee, natuurlijk niet,’ vuurde Ton terug. ‘Als je het een beetje slim aanpakt zorg je ervoor dat je zelf niet het enige slachtoffer bent. Niet dat ik Sarkozy zo snugger acht, maar hij heeft vast wel een paar geslepen raads mannen.’

Dantzig probeerde zich de gesprekken in Parijs weer voor de geest te halen, op zoek naar tegenargumenten. Het voelde alsof hij op onvaste grond was getreden, alsof zich onder zijn voeten een vernuftig verscholen valluik bevond dat zich plotsklaps kon openen, waardoor hij een omgekeerde waarheid in zou tui-melen.

‘Voorbeelden.’ Tons vuist deed zijn bureau trillen.

‘Van alles.’ Dantzig wist er even geen te berde te brengen.

‘Voorbeelden,’ eiste Ton weer. ‘Waar zijn je aantekeningen?’

Dantzig speurde door zijn geheugen. Hij had niets op papier.

‘Nou ja, die rivaal van Chirac bij de vorige verkiezingen. Eh... een rechter wiens vader ze bij een corruptieschandaal hebben proberen te betrekken.’ Het kwam langzaam weer terug. ‘De zelfdoding van een minister waarvan ze achteraf een moord hebben willen maken, met aanwijsbare schuldigen.’